

*Ю. Рябуха,
студентка,
О. Пономаренко,
кандидат пед. наук, доцент кафедри
германської філології та методики викладання
іноземних мов,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ДОМАШНЬОГО АНГЛОМОВНОГО ЧИТАННЯ

Розвиток критичного мислення є одним з найважливіших завдань університетської освіти в усьому світі. Однак сучасні дослідження в цій області показують, що студентам вищих навчальних закладів не вистачає здатності критично мислити. В свою чергу, освітні програми пропонують посилити критичне мислення студентів шляхом читання художнього тексту.

Визначення поняття критичного мислення не є простим. Зарубіжні науковці пропонують різні точки зору на цей термін. Дж.Баттеруорт, Г.Туетс, Дж. Лау, С. Ханнам, Л.Елдер та ряд інших вчених проводили дослідження й обговорення проблем розвитку критичного мислення.

Мейсон стверджує, що критичне мислення може стосуватися навичок міркування, схильності (у формі критичного ставлення та моральної орієнтації) або знання певної дисципліни, в якій можна висловити думку [1, с. 5]. Пол і Елдер роблять висновок, що критичний мислитель—це той, хто формулює відповідні питання, або здатний накопичувати відповідну інформацію і оцінювати її, щоб дійти до певних висновків. Одночасно критичний мислитель готовий прийняти альтернативні системи мислення і повідомити їх іншим з метою знайти спільне рішення. На думку авторів, критичне мислення – це «поняття, що включає в себе чотири елементи», оскільки це «самонаправлене, самодисципліноване, самоконтрольоване і самокорегуюче мислення» [2, с. 4].

Загальним для всіх визначень є те, що вони пов'язують воєдино два різні елементи цього явища – уміння критичного міркування (здатність робити висновки, оцінювати, визначати і т. д.) і моральну схильність (готовність приймати нові ідеї, концепції та точки зору). Вирішальне питання щодо застосування критичного мислення полягає в тому, як включити обидва аспекти в навчальний процес.

Вітчизняні автори О. С. Нікітченко та О. А. Тарасова пояснюють, що критичне мислення це процес аналізу, синтезування й обґрунтування оцінки достовірності (цінності) інформації, який має такі характеристики:

- самостійність;
- постановка проблем;
- ухвалення рішення;
- чітка аргументованість;
- соціальність [3, с. 7].

Критичне мислення не є специфічним предметом, який повинен викладатися окремо зі своєю власною програмою. Деякі основні його уміння, включаючи інтерпретацію, аналіз, оцінку, умовивід, пояснення та саморегуляцію, можуть застосовуватися на заняттях з домашнього англомовного читання з заходами по розширенню можливостей критичного мислення студентів [4, с. 2].

Хоча читання є процесом, який надає численні можливості для розвитку умінь критичного мислення, варто зазначити, що буквальне розуміння тексту не обов'язково передбачає критичне осмислення прочитаного. Таким чином, логічне мислення включає в себе об'єднання окремих частин інформації, щоб отримати більше значення, ніж можна було б очікувати. Читаючи уривок, ми робимо дуже багато висновків, тобто отримуємо набагато більше сенсу, ніж буквальне тлумачення слів.

Дослідники, які вивчають критичне мислення, одним із способів викладання визнають створення класифікації запитань та навчальних цілей. Ідея полягає в тому, що просте запам'ятовування якогось факту або переказ прочитаного тексту є метою «низького рівня». Більш ефективними є дії «високого рівня», такі як створення нових ідей або виведення нових умовиводів [5, с. 16].

Загальнопоширеним прикладом такої класифікації є таксономія Блума, яка слугує не лише як засіб для постановки цілей уроку, а й як технологія розвитку критичного мислення студентів, адже мисленнєві уміння високого порядку, за Блумом, належать до когнітивних умінь критичного мислення. Дослідник визначив критичне мислення як здатність досягати знання шляхом дослідження ідей, що відносяться до наступних шести рівнів, а саме: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінка.

Враховуючи раніше сказане, таксономію Блума можна ефективно використовувати на заняттях з домашнього англомовного читання, але студенти повинні поступово пройти через всі рівні, щоб розвинути уміння мислення вищого рівня. Для досягнення бажаного успіху, читачі повинні оволодіти уміннями логічного висновку і міркування, навчитися встановлювати значущі зв'язки між інформацією в тексті і відповідними фоновими знаннями. Центральне місце тут займатиме знання того, що являє собою умовивід або причинно-логічне відношення, і здатність розпізнати або побудувати його, коли це необхідно, щоб сформувати ментальне уявлення тексту.

Студент з розвиненим критичним мисленням повинен вміти:

- виразити свою думку;
- погодитися/ не погодитися з твердженням, аргументуючи свою відповідь;
- задавати питання відкритого типу;
- використати попередні знання та досвід;
- оцінити надійність джерела інформації;
- зіставити факти з думкою автора/письменника;
- читати між рядків (визначити прихований сенс);
- підбити підсумки;
- передбачити розвиток подій.

Варто також пам'ятати, що специфікою будь-якої технології розвитку критичного мислення є той факт, що її ефективність не можна оцінити кількісно, а тільки якісно – за спостереженнями викладача та загальним фідбеком студентів. Тому, щоб оцінити ефективність та перевірити рівень розвитку критичного мислення, можна запропонувати анкетування до та після експерименту.

Отже, дослідження стверджує, що завдяки регулярній практиці критичного читання студенти можуть навчитися стимулювати свої думки. Однак, щоб зробити цю стратегію більш ефективною, учасники повинні володіти достатніми знаннями англійської мови, в той час як викладач повинен запропонувати цікаву тему, щоб стимулювати їх критичне мислення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Mason M. Critical Thinking and Learning. Malden; Oxford: Blackwell Publishing, 2008. 131 p.
2. Paul R., Elder L. The Miniature Guide to Critical Thinking: Concepts and Tools. Near University of California at Berkeley, 2007. 22 p.
3. Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навч. посіб. Харків: Друкарня Мадрид, 2017. 104 с.
4. Facione P. Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction. Newark: American Philosophical Association, 1990. 20 p.
5. Кроуфорд А., Саул Е. Технології розвитку критичного мислення учнів: адаптований переклад з англ./ за ред. О. Пошетун. К.: Вид-во «Плеяди», 2006. 303 с.